

Zambia

TRADYCYJNA RODZINA

Cel ogólny: uświadomienie znaczenia rodziny w życiu każdego człowieka, niezależnie od wieku, pochodzenia czy tradycji

Cele szczegółowe:

Dziecko

- potrafi wskazać Zambię na mapie Afryki,
- rozpoznaje charakterystyczny kształt kraju,
- wie, jak wygląda flaga Zambii,
- utrwała znajomość kierunków świata,
- poznaje przyrodę, bogactwa naturalne i tradycje w Zambii,
- opowiada o swojej rodzinie i relacjach z różnymi członkami rodziny,
- tworzy drzewo genealogiczne według opisu,
- potrafi określić stopień pokrewieństwa i powinowactwa w rodzinie,
- uświadamia sobie przynależność do własnej rodziny,
- uświadamia sobie znaczenie rodziny w życiu człowieka,
- wie, że należy szanować tradycje i wartości rodzinne,
- potrafi współpracować w grupie.

Miejsce: sala lekcyjna z ze stanowiskami do pracy w grupach, do zabaw przestronne miejsce takie jak korytarz, sala gimnastyczna, teren przed szkołą lub przedszkolny ogródek

Materiały:

XX do zajęć: mapa Afryki, prezentacja nt. Zambii lub zdjęcia w dużym formacie, kartki formatu A5 do rysowania dla każdego dziecka, ołówki, karta pracy z załącznika nr 1 po jednej dla każdej z grup (ew. schemat drzewa genealogicznego przerysowany na duże arkusze papieru), markery, kredki lub pastele, karteczki 10x10 cm w dwóch kolorach oraz klej dla każdej grupy, wydrukowany załącznik nr 2 dla każdej z grup, opis relacji rodzinnych (załącznik nr 3), konturowa flaga Zambii dla każdej z grup (załącznik nr 4), gazety kolorowe, liście, druczki lub spinacze, taśma dwustronna, ewentualnie zdjęcia z albumu rodzinnego;

XX do gier:

- **W kamyki:** 10 mniejszych kamyków, jeden większy kamyk,
- **W węża:** tor przeszkód, dużo wolnej przestrzeni;

XX do domu: powielona dla każdego dziecka domowa karta pracy.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Rodzina

Przywitaj dzieci, a następnie poproś o wyciągnięcie ołówków. Rozdaj każdej osobie karteczkę formatu A5 i poproś o naskicowanie swojej rodziny. Na zadanie przeznacz nie więcej niż 3 minuty (przedszkolakom daj trochę więcej czasu, a zamiast ołówków możesz dać kredki). Poproś uczniów, by położyli swoje obrazki (nie muszą być podpisane) na podłodze – w kolejności od tych, gdzie rodzina jest najmniej liczna, do tych najliczniejszych. Wspólnie sprawdźcie, jak wiele dzieci ma rodzeństwo, czy jest ktoś, kto ma więcej niż troje rodzeństwa. Czy na obrazkach

pojawił się dziadkowie i babcie? Czy babcie i dziadkowie mieszkają z dziećmi? Czy jeszcze ktoś z dziećmi mieszka, ciocia, wujek, kuzyni, prababcia?

Następnie poproś dzieci, aby przypomniaty sobie innych członków swojej rodziny, którzy nie mieszkają z nimi, dalszych kuzynków, ciocie, wujków. W zależności od wieku uczestników zajęć wprowadź i wytłumacz nazwy stopni pokrewieństwa i powinowactwa (wybierz określenia z załącznika nr 3 odpowiednie do wieku uczniów).

Drzewo genealogiczne

Podziel uczniów na 4-5 osobowe grupy, rozdaj im powielony schemat drzewa genealogicznego z załącznika nr 1 (powiększony do formatu A3, a najlepiej przygotuj schemat drzewa genealogicznego według wzoru na dużym arkuszu papieru np. A2, tak aby kwadraty/pola na wizerunek osoby miały wielkość ok. 10x10 cm). Przygotuj również imiona z załącznika nr 2, możesz poprosić je wcześniej lub poprosić uczniów, aby porozcinali tabelkę na pojedyncze imiona. Wyjaśnij, czym jest drzewo genealogiczne i jak się je tworzy. Zadaniem uczniów będzie wklejenie wyciętych imion osób na drzewie genealogicznym (w prostokąty) według opisu odczytanego przez nauczyciela lub rozdane uczniom w formie papierowej opisu rodziny. Zwróć uwagę uczniów na to, że linią ciągłą obrysowane są pola dla kobiet, a linią przerywaną pola do wpisania imion mężczyzn.

Mam na imię Olga i mam 7 lat. Mam dwie młodsze siostry i starszego brata. Mój brat ma 9 lat i ma na imię Krzesik. Nasz tata ma na imię Maciek i jest informatykiem. Żona mojego taty to Zosia i jest nauczycielką. Zosia ma czworo dzieci, brata Piotra i siostrę Hanię. Tomek to brat Maćka, a syn Stefana. Stefan jest rolnikiem, ma trzech wnuków i trzy wnuczki. Mamą Jaśka i Stasia – 6-letnich bliźniaków – jest Edyta, żona Tomka. Moja babcia ma na imię Maria, jest ona też babcią Jaśka i Stasia. Oprócz mnie, Krzesik ma jeszcze dwie siostry, 5-letnią Michalinę i 4-letnią Julkę. Grażyna i Wojtek mają troje dzieci: Zosię (28 lat), Piotra (25 lat) i Hanię (34 lata). Krzysztof to mąż Hani i tata dwóch dziewczynek: 12-letniej Zuzi i 15-letniej Matyldy. Mam jeszcze jedną kuzynkę, to Ania, ona jest jeszcze niemowlakiem. Jej mama ma na imię Agnieszka i jest krawcową.

Sprawdź poprawność wykonania zadania.

Wersja dla dzieci młodszych: Poproś wcześniej rodziców, aby udostępnił zdjęcia z rodzinnego albumu (warto, aby znalazły się tam zdjęcia nie tylko rodziców, rodzeństwa i dziadków, ale także dalszej rodziny – rodzeństwa rodziców i kuzynostwa). Będzie łatwiej opowiadać o rodzinie. Wspólnie obejrzyjcie zdjęcia. Zapytaj, jak mają na imię osoby z rodziny, czym się zajmują i gdzie mieszkają. Pozwól każdemu dziecku się wypowiedzieć.

Drzewo genealogiczne – portrety

Kolejnym etapem związanym z drzewem genealogicznym będzie zilustrowanie go portretami występujących w nim osób. Rozłóż wśród grup nazwy krajów, z których pochodzą rodziny (najlepiej spośród tych krajów, które były już omawiane podczas wcześniejszych zajęć). Rodziny powinny pochodzić z różnych kontynentów i krajów (np. Zambia, Peru, Wietnam, Polska). Dla młodszych dzieci możesz przygotować ilustracje z poprzednich zajęć w ramach przypomnienia. Aby dzieciom łatwiej się rysowało, zamiast polecić mi rysować bezpośrednio na drzewie, możesz rozdać karteczki 10x10 cm w dwóch kolorach (9 męskie i 12 żeńskie), na których napisane będą imiona osób, tak aby każde dziecko narysowało 3-4 portrety. Później należy przykleić je w odpowiednim miejscu schematu. Wspólnie obejrzyjcie rodziny z całego świata.

Następnie poproś grupy o uzupełnienie zdań z załącznika nr 3 (wybierz zdania w zależności od wieku i wiedzy uczniów). Możecie również wykonać to zadanie wspólnie całą grupą.

Moja rodzina

Zapytaj dzieci, jak często spotykają się z dalszą i bliższą rodziną. Z kim lubią się spotykać? Z młodszymi dziećmi możesz zacząć rozmowę od wspólnego wyjaśnienia słowa „rodzina”. Poproś teraz dzieci, by przez chwilę zastanowiły się indywidualnie nad tym, co lubią robić razem z osobami ze swojej rodziny, czy mogą się od nich czegoś nauczyć, np. grać w piłkę, piec sernik, majsterkować, tańczyć, spacerować, rozmawiać, śpiewać, obserwować ptaki, grać na harmo-

nijce itd. Poproś teraz dzieci, aby odnalazły swoje rysunki z początku zajęć i dorysowały lub dopisały tych członków rodziny, z którymi chciałyby mieszkać.

Porozmawiaj z dziećmi na temat wartości rodzinnych. Niezależnie od tego, czy rodzina jest mała, czy duża i jaki stopień pokrewieństwa łączy nas z najbliższymi nam ludźmi, ważne jest, by się wzajemnie wspierać, lubić ze sobą spędzać czas i dawać sobie poczucie bezpieczeństwa. Zapytaj, do czego zobowiązuje bycie członkiem rodziny (córką, synem, wnukiem, babcią, tatą, siostrą czy bratem).

Rodzina w Zambii

Wyjaśnij, że na świecie, podobnie jak w Polsce, są rodziny duże i małe, czasem dzieci są jedynekami, a czasem mają wielu braci i siostr, czasem dzieci mieszkają z rodzicami, babcią, dziadkami, ciociami, kuzynami, a czasem tylko z mamą czy tatą. W Zambii, kraju, który dziś poznamy, dzieci mają wiele rodzeństwa (kobiety w Zambii mają średnio sześćoro dzieci) i mieszkają z wielopokoleniowymi rodzinami, czyli dzieci mieszkają z rodzicami, babcią i dziadkami, a nawet prababcią i pradziadkami. Często mieszkają z nimi kuzyni, ciocie i wujowie. Poproś dzieci, by zastanowiły się, jak to jest mieć tyle rodzeństwa i mieszkać z tyloma osobami. Z pewnością w tak dużej rodzinie zawsze znajdzie się ktoś chętny do zabawy, jest z kim porozmawiać. Z drugiej strony, jeśli ma się tak wiele rodzeństwa, rodzice muszą mieć sporo pieniędzy, by zapewnić dzieciom wszystkie potrzebne rzeczy, jedzenia, ubrania, lekarstwa, zeszyty, książki.

W Zambii, w której wiele rodzin jest bardzo biednych, krewni nie odmawiają sobie pomocy. Nawet najdalsza rodzina może oczekiwać pomocy od kuzynów, którym wiedzie się lepiej. Często dzieci wychowują się razem z kuzynami u swoich cioć czy wujków, zdarza się to wtedy, gdy rodzice zachorują i umrą lub gdy np. rodzice mieszkają na wsi, a szkoła jest w mieście, w którym mieszka dalsza rodzina. Opiekowanie się dalszymi członkami rodziny jest naturalne i powszechne w tradycyjnej kulturze Zambii. Mówi o tym zambijskie przysłowie: „Ubrania mogą być za małe, ale jedzenia nigdy nie jest za mało, żeby się nim podzielić”. W tradycyjnych zambijskich wsiach życie nie toczy się wewnątrz domów, jak to się dzieje w Polsce, lecz na zewnątrz, we wspólnej przestrzeni zwanej **insaka**. Jest to miejsce do bycia razem, często przybiera formę altany chroniącej przed słońcem i deszczem. W takiej wspólnej przestrzeni mieszkańcy omawiają ważne sprawy i podejmują decyzje, ale również spotykają się towarzysko, jedzą, istnieją również **insaka** służące do wspólnego gotowania. Ponieważ mieszkańcy wioski spędzają ze sobą dużo czasu, również wychowanie dzieci jest w dużej mierze wspólne, a cała społeczność stanowi pewnego rodzaju rodzinę.

Zambia

Na podstawie tekstu wprowadzającego i z wykorzystaniem prezentacji opowiedz o Zambii i jej mieszkańcach. Poproś o odnalezienie Zambii na mapie, z młodszymi dziećmi zrób to wspólnie. Starszych uczniów poproś o określenie za pomocą kierunków świata, w jakiej części Afryki znajduje się kraj i z jakimi innymi krajami graniczy.

Flaga Zambii – wyklejanka

Przygotuj konturowy wzór flagi Zambii (jedną dużą np. formatu A3 lub mniejsze A5 dla każdej grup). Pokaż flagę i wyjaśnij znaczenie poszczególnych barw: zielony oznacza bujną roślinność, czerwony – wolność, czarny – skóry ludności zambijskiej, pomarańczowy symbolizuje zasoby naturalne, w tym miedź, pomarańczowy orzeł symbolizuje odwagę Zambijczyków do wzniesienia się ponad problemami kraju.

Rozdaj kolorowe gazety, zdjęcia Zambijczyków, kolorowy papier, ewentualnie miedziane elementy (np. druciki, spinacze), podkładki oraz klej. Poproś o wyklejenie flag odpowiednimi kolorami. Zaproponuj, by zielony symbolizujący bujną roślinność wykleić fragmentami zdjęć roślin (lub wręcz zasuszone liśćmi lub ziołami, jeśli są dostępne), kolor czarny – zdjęciami Zambijczyków, a pole pomarańczowe – miedzianymi elementami. Aby elementy miedziane lepiej się trzymały, możesz na wzorze flagi w odpowiednim miejscu przykleić pasek dwustronnej taśmy klejącej.

Banyoka, czyli Wąż

Potrzebne będą: tor przeszkód – jeśli nie mamy do dyspozycji podwórka z kamieniami, krzakami, zbudujemy własny tor za pomocą krzesel, pudełek zabawek.

Cel: dotrzeć jako pierwszy do mety.

Znajdujemy podwórko z przeszkodami lub urządzamy własny tor przeszkód i wyznaczamy linię startu i mety. Dzielimy dzieci na dwie grupy – po 6 lub więcej osób. Każda grupa tworzy węża – dzieci siadają na ziemi, jeden za drugim, obejmując osobę z przodu, zginając nogi w kolanach. Ręce kładziemy w pasie lub na ramionach osoby przed nami. Każdy wąż porusza się razem pełzając, tzn. nie odrywając stóp od podłoża (przesuwamy się do przodu „zakotwicząc” pięty w podłożu) i kołysząc na boki. Wężę poruszają się wyznaczoną trasą wokół toru przeszkód w kierunku mety. W czasie wyścigu dzieci tworzące węża nie mogą się rozłączać, co czyni zabawę śmieszną i niebanalną, kiedy muszą pokonywać jakieś przeszkody terenu. Wygrywa drużyna, która jako pierwsza „dopetza” do mety.

Nchuba

Potrzebne będzie: 10 okrągłych kamyczków do łapania plus większy kamyk do podrzucania.

Cel: przesunięcie kamyczków z obrzeża dołka do jego środka.

Wykopujemy w ziemi płytki dołek o średnicy około 25 cm (ewentualnie rysujemy kredą/patykiem okrąg o tej średnicy). Kładziemy wszystkie 10 kamyczków wokół dołka, około 10 cm od brzegu. Uczestnicy siadają naokoło dołka i po kolei rzucają w górę w powietrze jeden większy kamyk. Zanim go złapiemy, musimy przesunąć kamyk z obrzeży dołka do jego środka. Ale uwaga – podrzucamy i przesuwamy za pomocą jednej, tej samej ręki! Jeśli popełni błąd, swoją szansę ma kolejny gracz. Wygrywa ten, kto wrzuci wszystkie kamyczki z okręgu do środka za jedną kolejką.